

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Tyrocinium Artis Oratoriæ Sacræ Et Profanæ

Moine, Joseph

Solodori, 1714

5. De Tropis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68834](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68834)

Conjunctiones sæpissimè Periodum auspicantur, quales sunt: *Atq; illud quidem. Neq; verò. Jam verò. Sed etiam. Etsi. Quamobrem. Itaq; Vt enim quisq;. Quin etiam. Verùm ego. Enimverò. Hunc igitur. Quis ergo. Nemo sanè, &c.* Sed hæc valeant, quantum possunt.

CAPUT V.

De Tropis.

I. **Q**uid est Tropus? Resp. Est verbi vel Tropus
sententiæ à propria significatione in
alienam cum virtute, seu cum elegantia,
translatio.

II. Quotuplices sunt Tropi? Resp. Du- Quotuplex.
plices. Verborum & Sententiarum. Primi
generis, quorum translatio fit in uno ver-
bo, sunt septem: Metaphora, Synecdo-
che, Metonymia, Antonomasia, Onomato-
pæia, Catachresis, Metalepsis. Posterioris
generis, in quibus translatio afficit integram
aliquam sententiam, sunt quinque: Allego-
ria, Periphrasis, Hyperbaton, Hyperbole,
Ironia. Adeoque Tropi universim sunt duo-
decim.

III. Quid est *Metaphora*? Resp. Stricte ac- Metaphora.
cepta translatio nominis aut verbi ab una
re, cui est proprium, ad aliam rem similem,
cui non est proprium. Ut cùm Christus Ele-
ctos vocat oves, reprobos verò hædos. O-
vis

vis & hædus sunt nomina bestiis propria, quæ tribuuntur hominibus, ob similitudinem, quam cum ove habent Electi, cum hædo Reprobi.

IV. Quot modis fit Metaphora? Resp. Quatuor modis. 1. Cùm vox uni animato propria tribuitur alteri animato. Ut: *Iratus rugit.* 2. Cùm inanimato proprium alteri inanimato assignatur. Ut: *Suavis consentus virtutum.* 3. Cùm animato proprium transfertur ad inanimatum. Ut: *Regina florum Rosa.* 4. Cùm inanimato proprium animato attribuitur. Ut: *Scipiones duo fulmina belli.* Per *animatum* intelligitur plerumque homo vel brutum.

V. Ob quam causam fiunt Metaphoræ? R. 1. Ob defectum verbi proprii ad rem exprimendam. Ideo dicuntur *Gemmare vites, luxuriari herba, homines duri esse atq; asperi.* 2. Ob majorem vim significandi. Ita res meliùs explicatur, si dicatur: *Æstuat irâ,* quàm: *Est valde iratus. Effrenata libido,* quàm: *Libido sibi quidvis indulgens.* 3. Propter ornatum, & delectationem, quam ex illa homines percipiunt. Sic ornatiùs dicitur: *Flumen Eloquentiæ,* quàm: *Eloquens.*

VI. Cur homines Metaphoris delectantur? Resp. Propter similitudinem, quæ ad unum verbum contracta in ipsis invenitur. Differunt tamen Similitudo & Metaphora, quòd illi adjungatur particula, quæ habet vim com-

comparandi, putà *Sicut, Quemadmodum*: hæc verò rem, cum qua comparatur aliquid, absolute sine comparatione alteri attribuat. *Iratuſ rugit ſicut leo*, eſt Similitudo. *Iratuſ rugit*, Metaphora. Præterea amamus videre unam rem in altera exiſtente, & quod nos in propria ſua ſpecie conſpectum non moviſſet, rapit in aliena forma ac veluti larva. Sic proſcriptio ſimplex, qualis eſt, quòd filia non ſuccedant in regno Gallia, ſit nova & ingenioſa, dicendo: *Lilia non nent*.

VII. Quæ ſunt vitia Metaphoræ? Reſp. I. Si nimia ſit diſſimilitudo. Ut: *Cæli ingenteſ forniceſ*. 2. Si nimis longè petita. Ut: *Charybdæ bonorū* pro voragine. 3. Si ſit humilis. Ut: *Saxea mundi verruca*, pro rupibus. 4. Si ſit major, quàm reſ poſtulet. Ut: *Tempeſtas commeſſationis*, pro tumultu. 5. Si ſit minor. Ut: *Calor iracundia*, pro ardore. 6. Si ſit nimiùm frequens. 7. Si obſcura. 8. Si Poëtis propria nimis audacter ab Oratore uſurpetur, dum rebus ſenſu carentibus, v.g. Affectuſ aliqui tribuuntur. Ut: *Pontem indignatuſ Araxeſ*. *Indoluerunt tanto ſuneri ipſa templa & adificia*. Poſſunt tamen molliri conſuetiſ illiſ: *Ut ita dicam*. *Si licet ita loqui, &c.*

VIII. Quid eſt *Synecdoche*? Reſp. Eſt Tro-
pus, in quo ſumitur I. Pars pro toto, ut: *muſcro* pro *Enſe*. 2. Totum pro parte, ut: *Fon-
témq; ignémq; ferebat*, pro *aqua & pruniſ*. 3. U-
nus pro pluribuſ, ut *Militem conſcribit*. 4.

M

Plu-

Plures pro uno, ut : *Oratores visi sumus.* 5. Genus pro specie, ut : *Virtus* pro Fortitudine, vel alia. 6. Species pro Genere, ut : *Leo Lybicus* pro quovis leone. 7. Materia pro re, ut : *Pinus* pro *navi*, *aurum* pro *pecunia*. 8. Antecedentia pro Consequentibus, ut : *Quo tempore arbores jam comas deponere cœperunt*, pro *initio hyemis*.

Metonymia.

IX. Quid est *Metonymia*? Resp. Est Tropus, in quo accipiuntur 1. Causæ pro Effectis, vel inventores pro rebus inventis, seu operibus, ut : *Ceres* pro *pane*. *Ciceronem legi*. 2. Effecta pro Causis, ut : *Totus expalluit*, pro *timuit*. 3. Contingens pro re contenta & vicissim, ut : *Capacibus poculis dejectus est rationis usu*, pro *copioso vino*. *Hausit calicem*. *Græcia mendax*. 4. Possessor pro re possessa, ut : *Proximus ardet Ucalegon* : pro *domus proxima Ucalegontis*. 5. Signum qualecunque, seu naturale scilicet, seu ex instituto, pro re signata, ut : *Fumus*, pro *igne*. *Hedera* pro *vino venali*. *Aquila* pro *Romanis*.

Antonomasia.

X. Quid est *Antonomasia*? Resp. Est Tropus, in quo ponitur pro vero nomine alicujus quidpiam aliud, quod illi vel soli, vel per excellentiam præ aliis convenit. Ut : *Orator Rom.* vel *Princeps Oratorum*, pro *Cicerone*; *Princeps Poëtarum Latinorum*, pro *Virgilio*; *Regius Vates*, pro *Davide*; *Philosophus* pro *Aristotele*; *Philosophus Rom.* pro *Seneca*; *Doctor Angelicus*, pro *S. Thoma Aquinate*.

XI. Quid habet affinitatem cum *Antonomasia*? Resp. Epithetum : non tamen est Tro-

Tro-

Tropus, quia non ponitur *pro nomine*, sed *nomini apponitur*. Sic si dicatur, *Regius Vates*, erit Antonomafia; si addatur: *David Regius Vates*, posteriora duo verba erunt Epithetum seu appositio.

XII. Quomodo Epithetis utuntur Oratores? Resp. Parcius, quam Poëtæ; alioquin, ut dixi, stylus degeneraret in poëticum. Quæ verò nonnunquam apponunt, debent 1. rei aut significationi aliquid addere. Ut: *Crimen ante hunc diem inauditum. Vir omni exceptione major.* 2. Elegantiora sunt, quæ continent aliquam Metaphoram, aut aliam translationem. Ut: *Effrenata libido. Insatiabilis avarorum ingluvies auri.* Epithetum.

XIII. Quid est Onomatopæia? Resp. Est fictio nominis, quod nativa sui soni similitudine ad rem significatam accedit. Ut: *Vagitus, balatus, rugitus, &c.* Hodie tamen non est permittum, neque opus, nova fingere, cum vetera sint jam sufficientia. Onomatopæia.

XIV. Quid est Catachresis? Resp. Est abusus nominis alicujus, pro alio, in significatione ipsi vicino, aut non multum absimili. Ut: *Perlegere oculis*, pro *circumspicere*. *Parricida*, pro eo, qui matrem, fratrem, aut sororem occidit. *Equitare in arundine. Equum divina Palladis arte adificant.* Virg. Catachresis.

XV. Quid est Metalepsis? Resp. Est Tropus apud oratores rarissimus, in quo velut per gradus aliquos progrediendo aliud ex alio Metalepsis.

colligitur. Ut: *Post aliquot mea regna videns mirabor aristas.* Ex aristas desumendæ sunt segetes, ex segetibus æstates, ex æstatibus anni. Est igitur versûs illius sensus: *Post aliquot annos mea regna videns mirabor.*

Allegoria.

xvi. Quid est Allegoria? Resp. Est Tro-
pus, qui latinè *Inversio* dicitur, aliud verbis,
aliud sensu innuens. Juxta quosdam est Me-
taphora continuata, seu integro aliquo sen-
su deducta; ut, sicut Metaphora fit unico
verbo, Allegoria fiat integrâ sententiâ, vel
aliquando pluribus. Ut si dicatur, *Vulpes*
pro *astuto*, erit Metaphora. Si verò: *Malè*
vulpibus gallina custodienda creduntur, pro: *Malè*
cupido & astuto bonorum alienorum administratio
committitur, erit Allegoria.

xvii. Quænam Allegoria est præstantis-
sima? Resp. Quæ translationi admixtam
habet elegantem similitudinem. Ut Cic.
pro Mur. n. 35. *Quod fretum, quem Euripum,*
tot motus, tantas, tam varias habere putatis agi-
tationes fluctuum, quantas perturbationes, & quan-
tos astus habet ratio comitorum? Dies intermissus
unus, aut nox interposita, sæpe perturbat omnia, &
totam opinionem parva nonnunquam commutat
aura rumoris.

Adagium.

xviii. Quid est aliquo modo simile Alle-
goriæ? Resp. Adagium, quod est dictum
breve & celebre, aliud verbis, aliud sensu
referens. Ut: *Non omne, quod fulget, aurum*
est. Sensus est: *Non omnes, qui boni apparent,*
sunt

sunt boni. Non irritandi sunt crabrones. Sensus est: Non sunt ledendi, qui laesi possunt nocere. Cic. in Ant. O praclarum custodem ovium (ut ajunt) lupum!

XIX. Quid cavendum in Allegoria? Resp. **Ænigma.**

1. Ne sit obscura, alioquin degenerat in Ænigma, quod est obscura Allegoria. Facile tamen est obscuritati mederi, si verba propria & aperta addantur. Cic. pro Mil. n. 5. *Ceteras tempestates & procellas in illis duntaxat fluctibus concionum semper Miloni putavi esse subeundas.* Sola vox *Concionum* addita obscuritatem tollit. 2. Curandum, ut quo genere cæpta est Allegoria, eodem pergat usque ad finem. Unde malè diceretur: *Per inimicorum malevolentiam invidia incendio conflagravi, cujus demum fluctibus demersus sum, pro: flammis absumptus sum.*

XX. Quid est *Periphrasis*? Resp. Latinè **Circumlocutio**, est Tropus, quo pluribus verbis eleganter dicitur, quod paucioribus dici potuisset. Ut: *Tempus erat, summi quo solem in culmina Mundi tollit anhela dies*, Stadius. Pro: *Erat meridies.* Tropus hic apud Poëtas, quàm apud Oratores frequentior est. Si talis circumlocutio sit minùs idonea, aut nimis prolixa garrulitate abundet, est vitium orationis, quod *Perisologia* vocatur. Hinc addidi: *eleganter.*

XXI. Quid est *Hyperbaton*? Resp. Latinè **Hyperbaton**. *Transgressio*, est Tropus, in quo verborum ordo

do

do, qui aliàs esse deberet, commutatur. Ut: *Quibus de rebus, pro: de quibus rebus. Video meam orationem in duas divisam esse partes, pro: partes divisam esse. Mecum, tecum, secum, nobiscum, vobiscum, quibuscum, &c.* Ex quibus videre licet, dupliciter ordinem mutari, vel cum duo verba in unum coalescunt, ut: *Mecum pro Cum me*; vel cum sejunguntur & alio disponuntur ordine, quàm qualem alioquin Grammatica præscriberet.

Hyperbole.

XXII. Quid est *Hyperbole*? Resp. Latinè *superjectio*, est Tropus, quo rem quampiam augendo vel minuendo absolute quidem verum non dicimus, per istam tamen *superjectionem* insinuamus, quàm magna, aut parva, aut qualis res fuerit. Augendo, ut: *Fulminis ocyoralis*. Minuendo: *Vix ossibus haeret*, pro: *Est celerrimus, macilentissimus*. Modum nihilominus in augendo vel minuendo tenere oportet: aut si *Hyperbole* videatur audacior, delenienda est adjunctis quibusdam particulis, v. g. *Panè, Propemodum, ut ita dicam, &c.*

Ironia.

XXIII. Quid est *Ironia*? Resp. Est Tropus, qui aliter *Illusio* vocatur, & ex verbis, quibus conflatur, vel aliis signis contrarium sensum indicat. Ut si Nero vocaretur *Pater patria, pius, mitis*, de quo nonnemo per falsam *Ironiam* cecinit:

*Quis neget Aeneæ magna de stirpe Neronem?
Sustulit hic matrem, sustulit ille patrem.*

In

In quo carmine verbum *sustulit* æquivocum priorē loco significat *humeris efferre*, posteriore verò *interficere*.

XXIV. Ex quo cognoscitur, aliquid dici per Ironiam? Resp. 1. Ex pronuntiatione & vocis sono ad irrisionem composito. 2. Ex gestu ironiæ proprio, de quo L. 5. c. 3. n. 8. 3. Ex cognitis aliunde vel personæ, de qua agitur, moribus contrariis, vel alia rei natura. 4. Interdum ex ipsis verbis.

CAPUT VI.

De Figuris in genere.

I. **Q**uid est Figura? Resp. Est conformatio quædam verborum vel sententiarum, à communi ratione loquendi remota. V. G. Si dicatur: *Quid jam hîc commorer? quid frustra tempus teram? quid aliorum ludibriis expositus heream?* Est Interrogatio cum Repetitione. Vulgaris autem sermo diceret: *Nolo hîc commorari; frustra tempus tero; aliorum ludibriis expositus hereo.*

Quid sit Figura.

II. Sûntne idem Figura & Tropus? Resp. Differt à Tropo. Discrepant in eo, quòd Tropus fieri nequeat sine translatione à propria significatione ad impropriam; possit autem Figura fieri sine translatione, verbis propriis. Fit tamen interdum, ut Tropus & Figura coalescant, v. g. quando verbum aliquod metaphoricum

cum